

PŘIPOMEŇME SI

SVĚTOVÝ DEN POTRAVIN

16. ŘÍJNA 2012

ZEMĚDĚLSKÁ SDRUŽENÍ - KLÍČ K NAKRMENÍ SVĚTA

Každý osmý člověk na planetě trpí podvýživou, přestože existují prostředky pro odstranění celosvětového hladu a chudoby. Mezinárodní organizace v čele s OSN se shodují, že to budou právě drobní farmáři, kteří nakrmí v roce 2050 již devítimiliardovou světovou populaci. Pro posílení potravinové bezpečnosti je však zásadní podporovat zemědělská sdružení drobných farmářů a investovat do venkovských producentů organizací, které usilují o udržitelnou produkci potravin. Proto si Organizace OSN pro výživu a zemědělství FAO pro letošní Světový den potravin vybrala heslo „**Zemědělská sdružení jsou klíčem k nakrmení světa**“.

Valné shromáždění OSN také vyhlásilo rok 2012 Mezinárodním rokem družstev (International Year of Cooperatives). Cílem není jen informovat o důležitosti malých družstevních podniků, které posilují lokální ekonomii

ky i sociální rozvoj a začleňují zranitelné a opomíjené skupiny lidí, ale také podporovat vznik nových uskupení a přesvědčovat vlády, aby svými politikami, zákony a regulacemi přispívaly k fungování těchto sdružení.

Farmářské organizace pak konkrétně jednotlivcům nabízejí větší ochranu před světovými hospodářskými šoky a výkyvy (například při skokových nárůstech cen potravin, kterých jsme svědky od potravinové krize z roku 2008), pomoc při získávání produkčních vstupů (semen) či finančních půjček. Díky silnějšímu postavení získává pak farmář větší sílu na trhu, větší konkurenceschopnost, ale i lepší přístup k informacím nebo zdravotní péči. Mezi základní principy fungování jakéhokoliv sdružení patří dobrovolnost a otevřenost členství, demokratické rozhodování (na základě pravidla jeden člen = jeden hlas), autonomie, spolupráce, šíření znalostí skrze školení a vzdělávací programy.

O zásadní roli lokálních sdružení se zmiňuje i finální dokument přijatý na letošní konferenci v Rio de Janeiro (**Rio+20: Budoucnost, kterou chceme**). Chápe zásadní roli drobných družstev a mikro-organizací v odstraňování chudoby a v sociálním začleňování, volá po soukromých investicích do udržitelných zemědělských praktik a venkovského rozvoje a nabádá veřejný i soukromý sektor ke spolupráci s menšími podniky a sdruženími, především ve správě přírodních zdrojů a zachování ekosystémů a vytváření pracovních míst.

Sdružení v číslech:

- Zhruba jedna miliarda lidí na světě je členem nějakého zemědělského sdružení.
- V Brazílii družstva vytvářejí na 40 % zemědělského HDP a 6 % zemědělského exportu.
- V Etiopii je 900 tisíc farmářů, kteří těží z členství v zemědělské organizaci. V Egyptě tito farmáři čítají na 4 miliony.
- V Keni zemědělská sdružení pokrývají 70 % trhu s kávou, 76 % trhu s mléčnými výrobky a 95 % trhu s bavlnou.
- V Indii je členem mlékárenského družstva přes 12 milionů farmářů, kteří vyprodukují 22 % mléka.

PRODUKCE POTRAVIN A PŘÍRODNÍ ZDROJE

900 milionů

lidí nemá přístup k pitné vodě

1,5 miliardy

lidí nemá přístup k elektřině

227 mil. ha

je rozsah záborů půdy v rozvojových zemích

Za poledních 5 let jsme byli svědky dvou světových potravinových krizí (2007/2008 a 2011) nebo vyhlášení hladomoru v Africkém rohu. Permanentní krizi ale zažívají například i země Sahelu (jižní okraj Sahary). S produkcí potravin je také přímo spjaté zacházení s přírodními zdroji. Je ale čím dál tím náročnější zajistit světové populaci přístup k vodě, půdě a energetickým zdrojům (obnovitelným i neobnovitelným). Na 900 milionů lidí dnes nemá přístup k pitné vodě a další 1,5 miliardy nemá přístup k elektřině. Pro naplnění Rozvojových cílů tisíciletí je však zásadní zlepšit zacházení s přírodními zdroji, obzvláště těmi základními, jako je voda a půda. Přitom se předpokládá, že poptávka po vodě do roku 2030 vzroste o 40 % a po potravinách dokonce o 50 %.

Lokálně s nedostatkem vody v současnosti bojují v některých částech Číny, Indie, na Blízkém Východě a v subsaharské Africe. Chybějící vodní zdroje by navíc mohly vést k poklesu produkce obilí o 30 % do roku 2050. Například podle Světové banky stojí nedostatek vody Čínu ročně zhruba 2,3 % HDP. Přitom ale roste množství půdy, která je využívána pro zemědělské

účely. Odhady říkají, že k uspokojení rostoucí globální poptávky oproti dnešku bude potřeba dalších 47 milionů hektarů půdy pro produkci potravin a krmiva pro zvířata a mezi 18–44 milionů hektarů půdy pro produkci biopaliv. Nadto OSN již před dvěma lety varovala, že desertifikace (přeměna půdy v poušť) hrozí celé čtvrtině zemského povrchu.

Abychom byli v budoucnu schopni čelit na jedné straně rostoucí světové populaci a poptávce po potravinách a na druhé straně tenčícím se přírodním zdrojům, které jsou k produkci potravin potřeba (nejen půda s vodou, ale i v této souvislosti opomíjené energetické zdroje), je třeba změnit dosavadní přístup. A nabízí se k tomu jasná řešení, mezi něž patří především:

- Udržitelná spotřeba a produkce (cestou vzdělávání, cenovou politikou, důslednou recyklací, snížením spotřeby a plýtvání, udržitelnými modely ekonomiky, důrazem na lokální původ potravin), tak, aby produkce potravin nevyžadovala větší využívání zdrojů.

- Obnovitelné zdroje energie a podpora šetrného zacházení s vodou a půdou, ochrana ekosystémů.
- Větší efektivita získaných zdrojů (investice do nových technologií a inovačních systémů, vědy a výzkumu, inovací v zemědělství) tak, aby se produkce potravin zvyšovala jen udržitelnou cestou.
- Zvyšování odolnosti vůči šokům a zaměření se na chudé (společenská odpovědnost firem, šetrné investice do zemědělské půdy v méně rozvinutých zemích).

PŘÍKLAD LOKÁLNÍ PRODUKCE V PRAXI V ČESKÉ REPUBLICE

Komunitou podporované zemědělství

Také do České republiky se dostává světový trend takzvaného Komunitou podporovaného zemědělství (KPZ, z anglického Community supported agriculture). Jedná se o partnerství mezi hospodáři a spotřebiteli, v jehož rámci jsou rizika (neúroda) a přínosy (nadúroda) hospodaření sdíleny dohromady a tedy spravedlivěji, než v systému kde převládá „supermarketový“ způsob myšlení.

Charakteristika:

- **Pojem původem z USA**
 - velmi široký, kdy jde o jakékoliv partnerství mezi spotřebitelem a producentem,
 - specifické formy dány místními okolnostmi a zvyklostmi.
- **Všechny systémy KPZ mají společný:**
 - vzájemný závazek mezi hospodářem a společenstvím jeho podporujících spotřebitelů,
 - KPZ statky jsou přímo odpovědné svým spotřebitelům,
 - poskytují kvalitní potraviny typicky v režimu ekologického či biodynamického hospodaření,
 - do činnosti KPZ statků je zapojeno větší množství osob než na běžných konvenčních farmách.

„KPZ je proto sdíleným závazkem k lokálnějšímu a spravedlivějšímu zemědělskému systému, který dovoluje farmářům soustředit se více na péči o krajinu a při tom stále provozovat produktivní a ziskové hospodářství.“

V praxi to znamená:

- **Sdílení rizik a závazků** (spotřebitelé přejímají část rizika, které farmář z povahy zemědělské produkce nese – například neúroda kvůli špatnému počasí).
- **Platba** za úrodu probíhá **předem** bez možnosti odhlásit se (farmář má jistotu, disponuje finančními prostředky na celou sezonu dopředu a je nezávislý na dalších vnějších dotacích). Otevírá se tak možnost pěstovat i takové plodiny, u kterých by to jinak nebylo možné – původní, méně známé druhy atd.
- **Dodávky** – spotřebitelé pravidelně dostávají to, co dozrává. Nevybírají si tak to, co dostanou, ale mají vždy čerstvé a sezonní produkty a farmář má jistotu, že prodá veškerou úrodu.
- **Přístup** – spotřebitelé mají přístup na farmu, možnost samosběru či pěstování na vlastním kousku půdy na pozemcích statku.

Mezi zásadní výhody patří získávání čerstvých potravin, podpora místní ekonomiky, přímý vliv na stav krajiny v našem okolí, spravedlivá cena za potraviny nebo omezení ekologických nákladů.

Zdroje:

Organizace OSN pro výživu a zemědělství:

<http://www.fao.org/getinvolved/worldfoodday/en/>

Organizace spojených národů:

<http://www.un.org/en/events/coopsyear/>,
<http://www.un.org/en/events/cooperativesday/>

UN Cooperatives News:

<http://uncoopsnews.org/?p=662>

Biospotřebitel:

www.biospotrebitel.cz/kpz

KPZ v ČR:

www.kpzinfo.cz

**ODI, DIE, ECDPM, Confronting scarcity:
Managing water, energy and land for inclusive and
sustainable growth, 2012.**

Kontakt:

Ingrid Mitáčková, mediální koordinátorka
+420 774 530 377, mitackova@glopolis.org

Dagmar Milerová Prášková, analytička
+420 732 667 356, praskova@glopolis.org

Vydal:

Glopolis
Praha, říjen 2012

Grafická úprava:

Creative Heroes (www.creativeheroes.cz)

Glopolis je nezávislé analytické centrum (think-tank) se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. Pro více informací navštivte naše webové stránky www.glopolis.org.

Publikace vyšla s finanční podporou Evropské unie. Obsah publikace nemusí vyjadřovat stanoviska sponzorů a nezakládá odpovědnost z jejich strany.